

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (седми състав)

25 април 2024 година *

„Преюдициално запитване — Социална сигурност — Регламент (ЕО) № 883/2004 — Семейни обезщетения — Член 68 — Правила за предимство в случай на съвпадане на обезщетения — Задължение за институцията на държавата членка с вторична компетентност да изпрати заявление за семейни обезщетения до институцията на държава членка с ползваща се с предимство компетентност — Липса на заявление за семейни обезщетения в държавата членка по пребиваване на детето — Частично възстановяване на семейните обезщетения, изплащани в държавата членка, в която единият от родителите упражнява дейност като заето лице“

По дело C-36/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Finanzgericht Bremen (Финансов съд Бремен, Германия) с акт от 19 януари 2023 г., постъпил в Съда на 25 януари 2023 г., в рамките на производство по дело

L

срещу

Familienkasse Sachsen der Bundesagentur für Arbeit

СЪДЪТ (седми състав),

състоящ се от: F. Biltgen (докладчик), председател на състава, J. Passer и M. L. Arastey Sahún, съдии,

генерален адвокат: J. Richard de la Tour,

секретар: N. Mundhenke, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 22 ноември 2023 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Familienkasse Sachsen der Bundesagentur für Arbeit, от M. Gößling, в качеството на представител,

* Език на производството: немски.

- за германското правителство, от J. Möller, в качеството на представител,
- за чешкото правителство, от M. Smolek и J. Vlácil, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от L. Fiandaca, avvocato dello Stato,
- за нидерландското правителство, от E. M. M. Besselink и K. Bulterman, в качеството на представители,
- за полското правителство, от B. Majczyna, J. Lachowicz и A. Siwek-Ślusarek, в качеството на представители,
- за словашкото правителство, от E. V. Drugda и S. Ondrášiková, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от F. Clotuche-Duvieusart и B.-R. Killmann, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 68 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 2008 г., стр. 12).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между L и Familienkasse Sachsen der Bundesagentur für Arbeit (Служба към Федералната агенция по заетостта за изплащането семейни надбавки в Саксония, Германия) (наричана по-нататък „Касата за семейни надбавки“) по повод на искане на последната за частично възстановяване на изплатени на L детски надбавки.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 1408/71

- 3 Член 76 от Регламент за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, в редакцията му, изменена и актуализирана с Регламент (ЕО) № 118/97 на

Съвета от 2 декември 1996 г. (ОВ L 28, 1997 г. стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35, и поправка в ОВ L 32, 2008 г., стр. 31) (наричан по-нататък „Регламент 1408/71“), предвижда:

„1. Когато съгласно законодателството на държавата членка, на чиято територия пребивават членовете на семейството, се предвиждат семейни обезщетения през един и същи период от време за един и същи член на семейството и въз основа на упражняването на [трудова дейност], правото на дължимите семейни обезщетения в съответствие със законодателството на друга държава членка, по целесъобразност съгласно членове 73 или 74, се [спира] до размера, предвиден в законодателството на първата държава членка.

2. Ако в държавата членка, на чиято територия пребивават членовете на семейството, не бъде подадено заявление за обезщетения, компетентната институция на другата държава членка може да прилага разпоредбите на параграф 1, все едно че в първата държава членка са били отпуснати обезщетения“.

Регламент № 883/2004

4 Съображение 35 от Регламент № 883/2004 гласи:

„За да се предотврати неоснователно съвпадане на обезщетения, е необходимо да се установят правила за предимство в случай на съвпадане на права на семейни обезщетения, съгласно законодателството на компетентната държава членка и съгласно законодателството на държавата членка по пребиваване на членовете на семейството“.

5 Член 1, букви а)—в) от този регламент съдържа следните определения:

„За целите на настоящия регламент:

- а) „дейност като заето лице“ означава всяка дейност или положение, което се приема за еквивалентно за целите на социално осигурителното законодателство на държавата членка, в която се осъществява такава дейност или съществува еквивалентно положение;
- б) „дейност като самостоятелно заето лице“ означава всяка дейност или положение, което се приема за еквивалентно за целите на социално осигурителното законодателство на държавата членка, в която се осъществява такава дейност или съществува еквивалентно положение;
- в) „осигурено лице“, във връзка с клоновете на социалното осигуряване, обхванати от дял III, глави 1 и 3, означава всяко лице, което отговаря на условията, изисквани от законодателството на компетентната по дял II държава членка, за придобиване на право на обезщетения, отчитайки разпоредбите на настоящия регламент“.

6 Член 11, параграф 3 от посочения регламент гласи:

„Съгласно членове 12—16:

- а) спрямо лице, осъществяващо дейност като наето или като самостоятелно заето лице в една държава членка се прилага законодателството на тази държава членка;

[...]“.

7 Дял III от същия регламент е озаглавен „Специални разпоредби относно различните категории обезщетения“, като в глава 8 от този дял се уреждат семейните обезщетения и тя включва членове 67—69.

8 Член 67 от Регламент № 883/2004, озаглавен „Членове на семейството, които пребивават в друга държава членка“, гласи:

„Лице има право на семейни обезщетения в съответствие със законодателството на компетентната държава членка, включително за членовете на неговото семейство, които пребивават в друга държава членка, както ако те пребивават в предишната държава членка. Въпреки това, пенсионерът има право на семейни обезщетения в съответствие със законодателството на държавата членка, компетентна за изплащането на неговата пенсия“.

9 Съгласно член 68 от този регламент, озаглавен „Правила за предимство в случай на съвпадане“:

„1. Когато през време на един и същи период и за едни и същи членове на семейството се предвиждат обезщетения съгласно законодателството на повече от една държава членка, се прилагат следните правила за предимство:

а) в случай на обезщетения, платими от повече от една държава членка на различни основания, редът на предимство е следният: първо, права, произтичащи от дейност като заето или като самостоятелно заето лице, второ, права, произтичащи от получаване на пенсия и накрая, права, придобити на базата на пребиваване;

б) в случай на обезщетения, платими от повече от една държава членка на едно и също основание, редът на предимство се урежда от следните допълнителни критерии:

i) в случай на права, произтичащи от дейност като заето или като самостоятелно заето лице: мястото на пребиваване на децата, при условие [...] че е налице такава дейност, и в допълнение, ако е необходимо, най-големият размер на обезщетенията, предвидени от съответните законодателства. В последния случай, сумата за обезщетенията се поделва в съответствие с критерии, установени от регламента по прилагането;

[...]

iii) в случай на права, придобити на базата на пребиваване: мястото на пребиваване на децата.

2. В случай на съвпадане на права, семейните обезщетения се предоставят в съответствие със законодателството, което е определено, че има предимство в съответствие с параграф 1. Правата на семейни обезщетения по силата на друго или други съответни законодателства се спират до размера, предвиден от първото законодателство и се предоставя диференцираща добавка, ако е необходимо, за сумата, надвишаваща този размер. Въпреки това, такава диференцираща добавка не трябва да се предоставя за деца, които пребивават в друга държава членка, когато правото на обезщетение в случая се основава само на пребиваване.

3. Ако, съгласно член 67, е подадено заявление за семейни обезщетения до компетентната институция на държава членка, чието законодателство е приложимо, но не по право, което има предимство съгласно параграфи 1 и 2 на този член:

- а) тази институция своевременно препраща заявлението до компетентната институция на държавата членка, чието законодателство е приложимо с предимство, уведомява заинтересованото лице и, без да засяга разпоредбите на регламента по прилагането, отнасящи се до временното отпускане на обезщетения, предвижда, ако е необходимо диференциращата добавка, посочена в параграф 2.
- б) компетентната институция на държавата членка, чието законодателство е приложимо с предимство, разглежда заявлението както ако то е подадено директно до нея, и датата, на която такава молба е била подадена до първата институция се счита за датата на претенцията към институцията[, която носи основната отговорност]“.

10 Член 76, параграфи 4 и 5 от Регламента гласи:

„4. Институциите и лицата, обхванати от настоящия регламент, имат задължението за взаимно информиране и сътрудничество за осигуряване на правилното прилагане на настоящия регламент.

[...]

Съответните лица трябва да информират институциите на компетентната държава членка и държавата членка по пребиваване, колкото е възможно по-скоро, за всяка промяна в тяхното лично или семейно положение, която засяга техни права на обезщетения по настоящия регламент.

5. Неизпълнението на задължението за информиране по третото изречение на параграф 4 може да доведе до прилагане на пропорционални мерки в съответствие с национално право. Въпреки това, тези мерки са равностойни на мерките, прилагани към подобни ситуации съгласно вътрешното право и не правят практически невъзможно или прекалено трудно упражняването от претендиращите на правата, предоставени им с настоящия регламент“.

11 Член 81 от същия регламент предвижда:

„Всяка молба, декларация или жалба, която, съобразно законодателството на една държава членка, е трябвало да бъде подадена пред орган, институция или съд на тази държава членка в определен срок, е допустима, ако е подадена в същия срок пред аналогичен орган, институция или съд на друга държава членка. В такъв случай органът, институцията или съдът, получили молбата, декларацията или жалбата, я препращат незабавно на компетентния орган, институция или съд на първата държава — директно или чрез компетентните власти на съответната държава членка. Датата, на която такива молби, декларации или жалби са били подадени до органа, институцията или съда на втората държава членка, се смята за дата на тяхното подаване до компетентната власт, институция или съд“.

- 12 Член 84 от Регламент № 883/2004, озаглавен „Събиране на осигурителни вноски и възстановяване на обезщетения“, гласи следното:

„1. Събирането на осигурителни вноски, дължими на институция на една държава членка и възстановяването на недължими обезщетения от институцията на една държава членка, може да бъде извършено в друга държава членка в съответствие с процедурите, гаранциите и привилегиите, приложими към събирането на осигурителни вноски, дължими на аналогичната институция на последната държава членка и връщането на недължими обезщетения.

2. Влезлите в сила решения на съдебните и административните органи, свързани със събирането на осигурителни вноски, лихви и всякакви други разходи, или с възстановяването на обезщетения, които са предоставени, но недължими съгласно законодателството на една държава членка, се признават и прилагат по искане на компетентната институция в друга държава членка в рамките на и в съответствие с процедурите, установени от законодателството и всички други процедури, приложими към подобни решения на последната държава членка. Такива решения се обявяват за влезли в сила в тази държава членка доколкото законодателството и всички други процедури на тази държава членка предвиждат това.

[...]“.

Регламент (ЕО) № 987/2009

- 13 Член 3, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 284, 2009 г., стр. 1) гласи:

„От лицата, за които се прилага основният регламент, се изисква да препращат на съответната институция информацията, документите и подкрепящите ги доказателства, необходими за установяване на тяхното положение или това на техните семейства, за установяване или запазване на техните права и задължения, и за определяне на приложимото законодателство и задълженията им съгласно него“.

- 14 Член 60 от този регламент предвижда:

„1. Искането за семейни обезщетения се адресира до компетентната институция. За целите на прилагането на членове 67 и 68 от основния регламент се отчита положението на цялото семейство, така както ако всички ангажирани лица биха се подчинявали на законодателството на съответната държава членка и пребиваваха там, по-специално по отношение на правото на лицето да подава искане за подобни обезщетения. Когато лице, което има право да подаде искане за обезщетения, не упражни правото си, компетентната институция на държавата членка, чието законодателство е приложимо, взема предвид искането за семейни обезщетения, подадено от другия родител, от лице, което се приема за родител, или от лице или институция, която упражнява настойничество върху детето или децата.

2. Институцията, до която е подадено искане в съответствие с параграф 1, проучва това искане на базата на подробната информация, предоставена от лицето, подало искането,

вземайки предвид цялостното фактическо и правно положение на семейството на подалото искането лице.

Ако тази институция приеме, че законодателството ѝ е приложимо с приоритет в съответствие с член 68, параграфи 1 и 2 от [Регламент № 883/2004], тя предоставя семейните обезщетения съгласно законодателството, което прилага.

Ако според тази институция може да съществува право за диференцираща добавка по силата на законодателството на друга държава членка в съответствие с член 68, параграф 2 от [Регламент № 883/2004], същата институция препраща незабавно искането до компетентната институция на другата държава членка и информира съответното лице; освен това тя информира институцията на другата държава членка за решението си относно искането и за сумата на изплатените семейни обезщетения.

3. Когато институцията, до която е отправено искането, установи, че нейното законодателство е приложимо, но не по силата на правило за предимство в съответствие с член 68, параграфи 1 и 2 от [Регламент № 883/2004], тя незабавно взема предварително решение кои правила за предимство да се прилагат и в съответствие с член 68, параграф 3 от [Регламент № 883/2004] препраща искането до институцията на другата държава членка и също информира подалия искането за това. Тази институция взема становище по взетото предварително решение в срок от два месеца.

Ако институцията, до която е препратено искането, не вземе [становище] в рамките на два месеца след получаване на искането, се прилага посоченото по-горе предварително решение и институцията изплаща обезщетенията, предвидени в законодателството ѝ и информира институцията, до която искането е било подадено, за сумата на изплатените обезщетения.

[...]

5. Ако институцията, която предварително е предоставила обезщетения, е изплатила повече от сумата, за която в крайна сметка е отговорна, тя може да потърси възстановяване на надплатената сума от институцията, която носи основната отговорност в съответствие с процедурата, предвидена в член 73 от регламента по прилагане“.

Германското право

- 15 Член 31, трето изречение от Einkommensteuergesetz (Закон за данъка върху доходите), в редакцията му, приложима към спора по главното производство (наричан по-нататък „EStG“), предвижда:

„През текущата календарна година детските надбавки се изплащат ежемесечно като възстановяване на платен данък“.

- 16 Съгласно член 32, параграфи 1 и 3 от EStG:

„(1) Деца са:

1. децата, свързани с данъкоплатеца в родство от първа степен,

[...]

(3) Детето се разглежда като такова от календарния месец, в който то е живо родено, през всеки следващ календарен месец — до месеца, в началото който то не е навършило 18 години“.

17 Член 62, параграф 1 от EStG предвижда:

„Що се отнася до децата по смисъла на член 63, право на детски надбавки за тях по настоящия закон има всяко лице:

1. което е с местоживеене или обичайно пребиваване на територията на страната или
2. което, без да има местоживеене или обичайно пребиваване на територията на страната,
  - a) съгласно член 1, параграф 2 е неограничено данъчнозадължено за данък върху дохода или
  - b) е третирано като неограничено данъчнозадължено за данък върху дохода на основание член 1, параграф 3.

[...]“.

18 Съгласно член 63, параграф 1 от EStG:

„¹ За деца се приемат:

1. децата по смисъла на член 32, параграф 1,

[...]

² Член 32, параграфи 3—5 се прилага съответно. [...]“.

19 Член 70, параграф 2 от EStG предвижда:

„¹ Ако настъпят промени в релевантните за правото на детски надбавки правоотношения, отпускането на детски надбавки трябва да бъде отменено или изменено, считано от датата на тези промени [...]“.

20 Член 37 от Abgabenordnung (Данъчен кодекс), в редакцията му, приложима към спора в главното производство, гласи:

„(1) Вземанията, произтичащи от данъчното правоотношение, са данъчните вземания спрямо данъчнозадълженото лице, правата на трети задължени лица да искат възстановяване на платения от тях данък, данъчните вземания спрямо трети солидарно отговорни лица, вземанията за акцесорни данъчни плащания, вземанията за подлежащи на възстановяване суми съгласно параграф 2 и съгласно специални данъчни закони.

(2) ¹ В случай че дължим от данъчнозадълженото лице данък, вземане на трети задължени лица за възстановяване на платен от тях данък, данък, дължим от трети солидарно

отговорни лица, или акцесорно данъчно плащане са платени или възстановени без правно основание, лицето, за чиято сметка е извършено плащането, може да поиска от получателя връщане на полученото плащане или възстановяване. Същото правило се прилага и в случаите, когато правното основание за плащането или възстановяването на сумата отпадне впоследствие“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 21 Жалбоподателят в главното производство е полски гражданин, който от дълги години упражнява дейност като заето лице в Германия. Съпругата му живее в Полша заедно с роденото през 2008 г. тяхно общо дете.
- 22 През 2016 г. жалбоподателят в главното производство подава заявление за получаване на детски надбавки в Германия, като декларира, че той упражнява дейност като заето лице в Германия и че съпругата му не упражнява трудова дейност в Полша. Касата за семейни надбавки уважава това заявление с мотива, че германското законодателство, което предоставя право на детски надбавки, е приложимо с предимство за периода, през който жалбоподателят в главното производство упражнява дейност като заето лице.
- 23 През 2019 г. във връзка с производство по проверка на правото му да получава детски надбавки касата за семейни надбавки изпраща на жалбоподателя в главното производство въпросник, с цел да потвърди предоставените данни, и иска от компетентните полски органи сведения относно евентуалното упражняване на трудова дейност от съпругата на жалбоподателя в главното производство и относно това дали тя има право на семейни обезщетения в Полша.
- 24 Посочените органи отговарят, че от 2006 г. съпругата на жалбоподателя упражнява трудова дейност и се осигурява по полската схема за социална сигурност на земеделските производители, но не получава полски семейни обезщетения. Макар след законодателното изменение, въведено в Полша през 2019 г., да е било възможно занапред да се получават обезщетения, наречени „семейство 500+“, без да се поставя изискване за определен размер на получаваните доходи, съпругата на жалбоподателя в главното производство все пак декларира, че не желае да подава заявление в този смисъл.
- 25 Вследствие на този отговор на основание член 70, параграф 2 от EStG Касата за семейни надбавки отменя, считано от октомври 2020 г., отпускането на германските детски надбавки до размера на предвидените по закон в Полша семейни обезщетения.
- 26 Освен това с „искане за решение относно компетентността“ Касата за семейни надбавки моли компетентните полски органи да извършат проверка по отношение на правото на семейни обезщетения, считано от юли 2019 г. Тези органи отговарят по-специално, че съпругата на жалбоподателя в главното производство не е получавала такова обезщетение от 1 юли 2019 г. и че желае да не подава заявление за получаване на такива обезщетения.
- 27 С решение от 6 януари 2021 г. Касата за семейни надбавки отменя детските надбавки за периода от юли 2019 г. до септември 2020 г. до размера на законно предвидените в Полша семейни обезщетения и иска от жалбоподателя в главното производство да възстанови надплатената и получени от него сума за детски надбавки през този период в размер на 1 674,60 EUR.

- 28 След като искането му за изменение на това решение е отхвърлено, жалбоподателят в главното производство подава жалба пред Finanzgericht Bremen (Финансов съд Бремен, Германия), който е запитващата юрисдикция.
- 29 В подкрепа на жалбата си жалбоподателят в главното производство посочва, че съпругата му не упражнява трудова дейност, тъй като фермата, която тя наследила от родителите си, не била в експлоатация. Той заплащал осигурителни вноски по полската схема за социална сигурност за земеделските производители вследствие на придобиването на правото на собствеността върху тази ферма, което не предполагало упражняване на дейност като самостоятелно зает земеделски производител. Освен това през посочения в точка 27 от настоящото решение период съпругата му нито заявила, нито получавала детски надбавки в Полша.
- 30 Касата за семейни надбавки поддържа по-специално, че съпругата на жалбоподателя в главното производство има право на т.нар. „семейни обезщетения 500+“, чието отпускане от юли 2019 г. не е обвързано с изискване за получаването на определен доход. Освен това, както следвало от получената от полските компетентни органи информация, трябвало да се приеме, че съпругата на жалбоподателя упражнявала трудова дейност в Полша. От член 68, параграф 1, буква б), подточка i) от Регламент № 883/2004 следвало, че семейните обезщетения се дължали с предимство в тази държава членка, тъй като там пребивавали детето на жалбоподателя в главното производство и съпругата му.
- 31 Запитващата юрисдикция счита, че от практиката на Съда по Регламент № 1408/71, отменен с Регламент № 883/2004, и по-специално от решение от 14 октомври 2010 г., Schwemmer (C-16/09, EU:C:2010:605), следва, че спирането на изплащането на семейни обезщетения поради наличието на право на такива обезщетения в друга държава членка е възможно само ако семейните обезщетения действително са изплатени от тази друга държава членка и че при липсата на такова плащане е без значение обстоятелството, че неплащането се дължи единствено на факта, че не е било подадено заявление в този смисъл.
- 32 Запитващата юрисдикция обаче отбелязва, че що се отнася до положенията, регулирани от Регламент № 883/2004, Bundesfinanzhof (Федерален финансов съд, Германия) приема, че по силата на установена в член 68, параграф 3, буква б) и в член 81 от този регламент фикция заявлението за семейни обезщетения, подадено в държавата членка, чието законодателство не е приложимо с предимство, също се счита за заявление за семейни обезщетения, подадено на същата дата в държавата членка, чието законодателство се прилага с предимство, което позволява да се приеме, че е спазено формалното изискване за придобиване на право във връзка с подадено заявление в последната държава. Според Bundesfinanzhof (Федерален финансов съд) такъв би бил случаят дори когато първата държава нямала информация за наличието на международен елемент, тъй като не е била уведомена за това от заявителя, и следователно не е препратила посоченото заявление до втората държава членка. От това следвало, че разпоредбите на член 68 от този регламент не се прилагали само когато в държавата членка, чието законодателство се прилага с предимство, не били налице материалноправните предпоставки за възникване на дадено право, по-специално поради превишаване на възрастовата граница или на праговете за доходите.
- 33 Запитващата юрисдикция подчертава, че както следва от съображение 35 от Регламент № 883/2004, той има за цел да се избегне необоснованото натрупване на обезщетения в случай на съвпадане на права на семейни обезщетения съгласно законодателствата на

няколко държави членки, така че правилата за предимство, посочени в член 68 от този регламент, по принцип не трябва да водят до предоставяне на правоимащото лице на обезщетения, по-ниски от тези, които биха били изплатени на правоимащия, ако не биха били приложени тези правила за предимство.

- 34 Що се отнася до член 68, параграф 3 от посочения регламент, запитващата юрисдикция счита, че предвиденото в него приравняване на заявленията, както са описани в точка 32 от настоящото решение, чиято цел е да се опрости процедурата за правоимащото лице, не оказва влияние върху факта, че сроковете за подаване на заявленията за отпускане на семейни обезщетения и възможността за отпускане с обратно действие на такива обезщетения продължават да се уреждат от националното законодателство и че следователно е необходимо в Полша предварително и ежегодно да бъде подавано такова заявление. Освен това процедурата по буква а) от този параграф 3 се отнасяла само до случаите, в които трябвало да се вземе решение по заявление за отпускане на семейни обезщетения, което все още не е било обработено.
- 35 Ако обаче случаят не бил такъв и правилата за предимство по член 68, параграф 1 от Регламент № 883/2004 трябвало да се прилагат в случай като разглеждания в главното производство, запитващата юрисдикция иска да се установи дали предимството между съответните държави членки следва да се определи въз основа на предвидените в националното право предпоставки за придобиване на съответните права, или въз основа на критериите, посочени в членове 11—16 от този регламент. Що се отнася до втората хипотеза, запитващата юрисдикция иска да се установи дали трябва да се приеме, че дадено лице упражнява дейност като заето или като самостоятелно заето лице в държава членка, щом като компетентните органи на тази държава членка удостоверяват това обстоятелство, независимо от твърдението на посоченото лице в обратен смисъл.
- 36 При тези обстоятелства Finanzgericht Bremen (Финансов съд Бремен, Германия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Допуска ли член 68 от Регламент (ЕО) № 883/2004 последващо частично възстановяване на определените в Германия детски надбавки с оглед на ползващо се с предимство такова право в друга държава членка дори ако в другата държава членка за детето не са (били) определени съответно не са (били) изплащани семейни обезщетения, вследствие на което остатъкът от сумата, която правоимащото лице следва да получи съгласно германското законодателство, би била по-малка по размер от получаваните в Германия детски надбавки?
- 2) При [утвърдителен отговор на първия въпрос], зависи ли отговорът на въпроса на какво основание трябва да бъдат отпуснати обезщетенията от повече от една държава членка по смисъла на член 68 от Регламент (ЕО) № 883/2004 — и по-специално отговорът на въпроса при какви предпоставки се предоставят правата, предмет на извършваната координация — от националноправните разпоредби или от обстоятелството кои привръзки обуславят прилагането към съответните лица на законодателството на съответните държави членки съгласно членове 11—16 от Регламент (ЕО) № 883/2004?
- 3) В случай че определящият аспект се състои в това по какъв критерий спрямо съответните лица се прилага законодателството на съответните държави членки съгласно членове 11—16 от Регламент № 883/2004 [...], трябва ли член 68 във връзка с член 1, букви а) и б) и член 11, параграф 3, буква а) от Регламент № 883/2004 да се

тълкува в смисъл, че следва да се презумира наличието на дейност като заето или самостоятелно заето лице в друга държава членка или на положение, при което: от гледна точка на правото в областта на социалното осигуряване това положение се счита за такава дейност, ако социалноосигурителната каса на другата държава членка удостовери наличието на осигуряване „в качеството на земеделски производител“ и компетентната институция за семейните обезщетения в тази държава потвърждава наличието на трудова дейност дори ако съответното лице декларира, че осигуряването е единствено вследствие на придобито право на собственост върху стопанството, регистрирано като полезна земеделска площ, но която в действителност не е в експлоатация?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 37 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 68 от Регламент № 883/2004, който определя правилата за предимство в случай на съвпадане на семейни обезщетения, трябва да се тълкува в смисъл, че позволява на институцията на държава членка, чието законодателство не се прилага с предимство в съответствие с посочените в параграф 1 от този член критерии, да поиска от заинтересованото лице частично възстановяване на изплатените в тази държава членка семейни обезщетения, тъй като е налице право на такива обезщетения, предвидено в приложимото с предимство законодателство на друга държава членка, независимо че в тази друга държава членка не е нито определяно, нито изплащано никакво семейно обезщетение.
- 38 В самото начало следва да се припомни, че работник или служител, който, подобно на жалбоподателя в главното производство, работи в една държава членка, но чието семейство живее на територията на друга държава членка, попада в приложното поле на член 67 от Регламент № 883/2004.
- 39 За тази цел член 67 от Регламент 883/2004 установява принципа, че дадено лице може да иска семейни обезщетения за членовете на семейството си, които пребивават в държава членка, различна от компетентната да изплаща тези обезщетения държава членка, така както ако те пребивават в последната държава членка. Следователно този член има за цел да улесни получаването на семейни добавки от работниците мигранти в държавата членка, в която те са заети, когато семейството им не се е придвижило с тях (вж. в този смисъл решение от 18 септември 2019 г., Moser, C-32/18, EU:C:2019:752, т. 35 и 36 и цитираната съдебна практика).
- 40 Този принцип на приравняване обаче няма абсолютен характер, в смисъл че когато са налице няколко права съгласно различни законодателства, се прилагат предвидените в член 68 от Регламент № 883/2004 правила, които не допускат съвпадане (вж. в този смисъл решение от 13 октомври 2022 г., DN (Възстановяване на семейни обезщетения), C-199/21, EU:C:2022:789, т. 33 и цитираната съдебна практика).
- 41 Както следва от съображение 35 от Регламент № 883/2004, целта на тези правила е да се избегне неоснователното съвпадане на обезщетения в случай на съвпадане на права на семейни обезщетения.

- 42 Така член 68, параграф 1, буква а) от Регламент № 883/2004 определя правилата за предимство, когато обезщетенията се дължат от повече от една държава членка на различни основания, докато буква б) от този параграф определя реда на предимство за обезщетенията, дължими на едно и също основание. Съгласно параграф 2 от този член в случай на съвпадане на права семейните обезщетения се предоставят в съответствие със законодателството, което съгласно параграф 1 от посочения член е определено, че се прилага с предимство, а правата на семейни обезщетения по силата на друго или други съответни законодателства се спират до размера, предвиден от първото законодателство, а за сумата, надвишаваща този размер се предоставя диференцираща добавка, доколкото е необходимо.
- 43 Що се отнася до приложимостта на тези правила за предимство, следва да се припомни практиката на Съда, от която следва, че за да може да се приеме, че в даден случай е налице такова положение на съвпадане, не е достатъчно обезщетенията да са дължими в държавата членка по пребиваване на съответното дете и паралелно с това да могат да бъдат изплащани само в друга държава членка. Освен това е необходимо заинтересованото лице да изпълнява всички формални и материалноправни предпоставки, наложени от законодателството на посочената държава, за да може да упражни това право, сред които евентуално може да фигурира и изискването да е било подадено предварително заявление (вж. в този смисъл решения от 14 октомври 2010 г., Schwemmer, C-16/09, EU:C:2010:605, т. 52 и 53, и от 13 октомври 2022 г., DN (Възстановяване на семейни обезщетения), C-199/21, EU:C:2022:789, т. 34 и 35 и цитираната съдебна практика).
- 44 Тази съдебна практика, която се отнася до предвидените в член 76 от Регламент № 1408/71 правила за предимство, не се поставя под въпрос от въвеждането на предвидения в член 68, параграф 3 от Регламент № 883/2004 механизъм.
- 45 В това отношение от член 68, параграф 3, буква а) от Регламент № 883/2004 следва, че компетентната институция на държава членка, до която е подадено заявление за семейни обезщетения, но чието законодателство не се прилага с предимство съгласно параграфи 1 и 2 от същия член, незабавно препраща това заявление до компетентната институция на държавата членка, чието законодателство се прилага с предимство, уведомява за това заинтересованото лице и евентуално предоставя диференцираната добавка по параграф 2 от този член, без да се засягат разпоредбите на член 60 от Регламент № 987/2009 относно неокончателното отпускане на обезщетения.
- 46 Що се отнася до последния член, който поради препращането към членове 67 и 68 от Регламент № 883/2004 трябва да се разгледа във връзка с тях (вж. в този смисъл решение от 18 септември 2019 г., Moser, C-32/18, EU:C:2019:752, т. 34), следва да се констатира, че съгласно параграф 3, първа алинея от същия член 60 от Регламент № 987/2009 институцията, до която е отправено искане за отпускане на семейни обезщетения и която счита, че нейното законодателство не следва да се прилага с предимство, взема предварително решение кои правила следва да се прилагат с предимство и препраща искането до институцията на другата държава членка и също информира подалия искането за това. Във втора алинея от същия параграф се уточнява, че ако институцията, до която е препратено искането, не вземе становище в рамките на два месеца след получаването му, се прилага предварителното решение на първата сезирана институцията и последната изплаща обезщетенията, предвидени в нейното законодателство.

- 47 Така от текста на член 60 от Регламент № 987/2009 ясно следва, че институцията на държава членка, до която е подадено заявление за отпускане на семейни обезщетения и която счита, че нейното законодателство не следва да се прилага с предимство, е длъжна да изплати предвидените в това законодателство обезщетения, когато институцията, за която се предполага, че е с ползваща се с предимство компетентност, не вземе становище по този въпрос.
- 48 Следователно в такъв случай тази институция не може да спре изплащането на посочените семейни обезщетения до размера, евентуално предвиден в законодателството, което се счита, че се прилага с предимство, и да ги предоставя под формата на диференцираща добавка за частта, надвишаваща този размер.
- 49 Това тълкуване впрочем се потвърждава от член 60, параграф 5 от Регламент № 987/2009, който предвижда, че когато дадена институция, която е предоставила неокончателно обезщетения, е изплатила повече от сумата, за която в крайна сметка е отговорна, тя може да потърси възстановяване на надплатената сума от институцията с ползваща се с предимство компетентност.
- 50 Освен това член 68, параграф 3, буква б) от Регламент № 883/2004 предвижда, че компетентната институция, чието законодателство е приложимо с предимство, третира тази заявка като подадена директно до нея и датата, на която заявлението е било подадено до първата институция, се счита за дата на подаване на заявлението пред институцията с ползваща се с предимство компетентност.
- 51 Разпоредбата на член 68, параграф 3 от Регламент № 883/2004 се допълва от разпоредбата на член 81 от този регламент, съгласно който подаването на заявление до орган, институция или съд на държава членка, различна от държавата членка, от която се отпуска обезщетението, има същото действие, както подаване на това заявление директно до компетентния орган на последната държава членка, а датата, на която заявлението е било подадено в първата държава членка, се смята за дата на подаване на заявлението пред органа, институцията или съда, компетентни да разгледат искането.
- 52 Тази разпоредба има за цел да улесни движението на работниците мигранти, като опростява действията им от административна гледна точка, предвид сложността на административните процедури в различните държави членки, и да не се допусне заинтересованите лица да загубят правата си поради чисто формални съображения (вж. в този смисъл решение от 29 септември 2022 г., Chief Appeals Officer и др., C-3/21, EU:C:2022:737, т. 26).
- 53 Ето защо, доколкото се предполага, че подаденото от заинтересованото лице заявление се предава автоматично на компетентния орган на държавата членка, чието законодателство се прилага с предимство, а и след прилагането на фикцията, съгласно която датата на подаване на заявлението пред компетентен орган следва да се счита за дата на подаване до органа, който трябва да го разгледа с предимство, посоченото в точка 43 от настоящото решение изискване предварително да е било подадено заявление по принцип повече не е необходимо, за да се прецени наличието на ситуация на съвпадане на обезщетения с оглед на прилагането на правилата за предимство.

- 54 Това не променя факта, че трябва да са налице всички други формални и материалноправни предпоставки, наложени от законодателството на държавата членка с ползваща се с предимство компетентност, тъй като следва да се прави разграничение между подаването на заявление за семейни обезщетения и правото да се получават такива обезщетения (вж. в този смисъл решения от 22 октомври 2015 г., Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, т. 46, и от 13 октомври 2022 г., DN (Възстановяване на семейни обезщетения), C-199/21, EU:C:2022:789, т. 42).
- 55 В това отношение следва да се припомни, че държавите членки запазват правомощията си да уредят системите си за социална сигурност и че законодателството на всяка държава членка трябва да определи условията за отпускане на обезщетения за социална сигурност, размера и продължителността на отпускането им, както и сроковете за подаване на исканията за получаването на тези обезщетения (решение от 29 септември 2022 г., Chief Appeals Officer и др., C-3/21, EU:C:2022:737, т. 39 и цитираната съдебна практика).
- 56 Освен това от текста на член 1, букви а) и б) от Регламент № 883/2004, където се дефинира понятието за дейност като заето лице и за дейност като самостоятелно заето лице като всяка дейност или положение, което се приема за еквивалентно за целите на социално-осигурителното законодателство на държавата членка, в която се осъществява такава дейност или съществува еквивалентно положение, следва, че компетентната институция на държавата членка, в която се упражнява тази дейност, трябва да прецени дали дадено лице упражнява такава дейност по смисъла на член 68 от този регламент.
- 57 Всъщност, като се има предвид, че решението за отпускане на семейни обезщетения е обусловено от тълкуването и прилагането на законодателството на съответната държава членка, институцията на друга държава членка не е в състояние да прецени дали са изпълнени всички условия за тяхното предоставяне. Следователно тази институция трябва да се ограничи да констатира, че компетентната институция на друга държава членка или действително е предоставила семейни обезщетения на заинтересованото лице, или е отказала да му ги предостави (вж. в този смисъл решение от 3 февруари 1983 г., Robards, 149/82, EU:C:1983:26, т. 11).
- 58 В конкретния случай от акта за преюдициално запитване следва, че при подаването на първоначалното заявление за отпускане на детски надбавки в Германия тази държава членка го е уважила като държава членка с ползваща се с предимство компетентност, без да задейства механизма по член 60, параграф 3 от Регламент № 987/2009.
- 59 Едва при последваща проверка поради изменение на приложимото в Полша законодателство Федерална република Германия приема, че нейното законодателство вече не следва да се прилага с предимство по смисъла на член 68, параграфи 1 и 2 от Регламент № 883/2004, и уведомява за това както получателя на детските надбавки, така и компетентната полска институция, която, в съответствие с въведения с член 68, параграф 3 от този регламент механизъм, трябва да разгледа искането все едно то е било подадено пряко пред нея, при това към датата, на която то е подадено пред компетентната германска институция.
- 60 В това отношение е важно да се поясни, че понятието за искане, което не може да се приравни на получаване на периодично обезщетение от органите на държава членка, изисква да бъдат предприети определени административни действия от страна на заинтересованото лице (вж. в този смисъл решение от 29 септември 2022 г., Chief Appeals

Officer и др., C-3/21, EU:C:2022:737, т. 31), както постъпва жалбоподателят в главното производство — той отговаря на въпросника, изпратен в рамките на процедура за проверка на правото му да получава детски надбавки, с цел да потвърди представените данни.

- 61 В хипотезата, при която са изпълнени всички други предвидени в полското законодателство формални и материалноправни предпоставки за отпускането на семейни надбавки, за да откаже отпускането им, Република Полша не може да навежда доводи във връзка с това искане, които са от чисто формалистичен характер. Това е така на още по-силно основание, тъй като причините, поради които дадено лице отказва или не възнамерява да подаде официално заявление за това, не са от значение за предоставяния от Съда отговор (вж. в този смисъл решение от 14 октомври 2010 г., Schwemmer, C-16/09, EU:C:2010:605, т. 54).
- 62 При тези условия, ако полската институция е с ползваща се с предимство компетентност, тя не е пристъпила към изплащане на разглежданите в главното производство семейни обезщетения и не вземе отношение по искането за препращане, германската институция, в качеството си на първата сезирана институция, несъмнено ще трябва да изплати предвидените съгласно законодателството ѝ обезщетения, но впоследствие може да поиска от компетентната полска институция да ѝ възстанови надплатената сума, надвишаваща по размер семейните обезщетения, за които тя е задължена съгласно разпоредбите на Регламент № 883/2004.
- 63 Както Съдът вече е постановил, съгласно разпоредбите на член 68, параграф 3, буква а) от Регламент № 883/2004 и на член 60, параграфи 2 и 3 от Регламент № 987/2009 институцията на държавата членка с ползваща се с предимство компетентност и институцията на държавата членка с вторична компетентност са обвързани и тези две институции трябва съвместно да обработят заявлението, подадено до една от тях от заявителя на семейни обезщетения (вж. в този смисъл решение от 25 ноември 2021 г., Finanzamt Österreich (Семейни надбавки за сътрудник) (C-372/20, EU:C:2021:962, т. 66).
- 64 Освен това от принципа на лоялно сътрудничество, както той е конкретизиран в член 60, параграф 5 от Регламент № 987/2009 и от член 84 от Регламент № 883/2004, следва, че държава членка може да изисква от друга държава членка възстановяване на надплатената сума за семейни обезщетения, включително за минал период, доколкото предвидените в законодателството на втората държава членка формални и материалноправни предпоставки се считат за изпълнени за дадения минал период.
- 65 Всяко друго тълкуване, което води до упреждане на една от компетентните институции в неосказване на сътрудничество при определянето на размера на семейните надбавки, които трябва да бъдат изплатени на правоимащото лице, или вследствие на което тълкуване би се стигнало до обосноваване на задължение за това лице да възстанови изплатените от дадена институция суми, въпреки че тя не е била длъжна да ги изплати, би било в явво противоречие с целта на правилата за недопускане на случаите на съвпадане, които целят да гарантират на получателя на изплащани от няколко държави членки обезщетения, че общият размер на обезщетенията съвпада с размера на най-благоприятното обезщетение, което му се дължи съгласно законодателството на само една от тези държави (вж. в този смисъл решения от 14 октомври 2010 г., Schwemmer, C-16/09, EU:C:2010:605, т. 58 и цитираната съдебна практика, и от 18 септември 2019 г., Moser, C-32/18, EU:C:2019:752, т. 42 и цитираната съдебна практика).

- 66 В този контекст следва да се припомни, че съгласно член 76, параграф 4 от Регламент № 883/2004, макар посочените в този регламент органи да са длъжни да отговорят на всички запитвания в разумен срок и да предоставят на съответните лица всякаква информация, необходима за валидното упражняване на предоставените им с този регламент права, от своя страна тези лица са длъжни в най-кратък срок да уведомят институциите на компетентната държава членка и на държавата членка по пребиваване за всяка промяна в личното им или семейно положение, която засяга техни права на обезщетения, предвидени в посочения регламент (вж. в този смисъл решение от 29 септември 2022 г., Chief Appeals Officer и др., C-3/21, EU:C:2022:737, т. 34).
- 67 В конкретния случай, ако се приеме, че декларираното от жалбоподателя в главното производство обстоятелство, че съпругата му не работи в Полша, не отговаря на действителността, което запитващата юрисдикция следва да провери, това неизпълнение на задължението за информиране все пак не би следвало да се отстрани чрез възстановяване на обезщетенията на основание член 68 от Регламент № 883/2004, а чрез прилагане на предвидените в националното право съразмерни мерки, които съгласно член 76, параграф 5 от този регламент трябва освен това да са в съответствие с принципите на равностойност и ефективност (вж. в този смисъл решение от 29 септември 2022 г., Chief Appeals Officer и др., C-3/21, EU:C:2022:737, т. 43).
- 68 С оглед на изложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 68 от Регламент № 883/2004, който определя правилата за предимство в случай на съвпадане на семейни обезщетения, трябва да се тълкува в смисъл, че не позволява на институцията на държава членка, чието законодателство не се прилага с предимство в съответствие с посочените в параграф 1 от този член критерии, да поиска от заинтересованото лице частично възстановяване на изплатените в тази държава членка семейни обезщетения, тъй като е налице право на такива обезщетения, предвидено в приложимото с предимство законодателство на друга държава членка, когато в тази друга държава членка не е нито определяно, нито изплащано никакво семейно обезщетение; този член все пак позволява на тази институция да поиска от институцията с ползваща се с предимство компетентност да ѝ възстанови надплатената сума, надвишаваща по размер обезщетенията, за които тя е задължена съгласно разпоредбите на посочения регламент.

По втория и третия въпрос

- 69 Предвид отговора на първия въпрос не следва да се дава отговор на втория и третия въпрос.

По съдебните разноски

- 70 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (седми състав) реши:

Член 68 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност, който определя правилата за предимство в случай на съвпадане на семейни обезщетения,

трябва да се тълкува в смисъл, че

не позволява на институцията на държава членка, чието законодателство не се прилага с предимство в съответствие с посочените в параграф 1 от този член критерии, да поиска от заинтересованото лице частично възстановяване на изплатените в тази държава членка семейни обезщетения, тъй като е налице право на такива обезщетения, предвидено в приложимото с предимство законодателство на друга държава членка, когато в тази друга държава членка не е нито определяно, нито изплащано никакво семейно обезщетение; този член все пак позволява на тази институция да поиска от институцията с ползваща се с предимство компетентност да ѝ възстанови надплатената сума, надвишаваща по размер обезщетенията, за които тя е задължена съгласно разпоредбите на посочения регламент.

Подписи